

אפיזודה בבארי

סמוני צדק

הסרגדיה של שני קונילמל

(לא לפי גולדפאדן)

מאת יהודה הראה

— אני קונילמל! — צעק השחקן הצולע על הבמה.

— לא! כי אני קונילמל — השיב כנגדו שחקן אחר, אף הוא צולע, והקהל צחק.

זוהי הקומדיה "שני קונילמל" מאת גולדפאדן.

בבית המשפט מתנהלת מערכה דוֹ-מה, אלא שאין היא קומדיה כלל. אל דוכן השופטים פונים שנים הטוענים שהם קרוביה של פלוגית זיל מפולין, שנשרפה במשרפות הגזים, ואין השנים טוענים לקרבת המשפחה כדי לגמול חסד אחרון עם הפלוגית זיל. ריבם מתנהל סביב מגרש שהוא רכוש של אותה הפלוגית.

ומעשה שהיה, כך היה: בעיר הגדול לה גרה הפלוגית. חייה היו מוקדשים לעם ולמולדת הרחוקה. את עניניה הפרטיים דחתה לפינה. אחרי כמה נסיונות שנכשלו לחיי משפחה תקינים, גר שם את אוסף מחזריה הקבועים ודבקה במולדת הישנה—החדשה. באספות עם היתה מרצה על המולדת, עירבבה במקצת את תחומי הקיבוץ והקבוצה, אלא שאיש לא עמד על טעויותיה, ותמיד הצליחה להתחמק בין סבכי החלוציות הססגוניות.

אחרי שורת נאומים ארוכים החליטה לנסות ולבוא ארצה בעצמה. ארץ זה את שמלותיה, צררה בצרור גם את תעודותיה המוכיחות על פעולותיה הל' אומיות, ויצאה לדרך. בהגיעה ארצה החליטה להשקיע הון במגרש חול אי-שם בשכונות הספר של תל-אביב. שלמה מעט מכספה, וצרפה לתעודותיה את הקושאן המקנה לה את רכושה, וחזרה לפולניה.

חלפו שנים, והנאצים נשתלטו על פולין, וקולה נדם. היא הושמדה.

המלחמה נסתיימה, ולפתע נזכרו בני משפחתה הרחוקים הנפוצים בשבעים מדינה בדמורה, או ביתר דיוק, באותו מגרש בתל אביב. במכתב שכתבו למי שלת ישראל נאמר: "אחותנו זיל גועה במחנות המוות, והשאירה אחריה מגרש יתום המשווע לבעלים. על אמיתות מכ' תבינו יכילים להעיד הרבי מורשה זיל, הרבי מביאליסטוק זיל, ראש ההסתדרות הציונית בצירובניץ זיל, ועוד רבים אחר' רים זיל".

וממשלת ישראל האמינה למכתבם, והתכונה להעביר את הקושאן על שמם, אלא שלפתע הופיע זוג אחר, לא כל כך זיל אלא זול, ופנה בשטף דברים, תערובת של אידיש, עברית וקולות בניי לאומיות, ותבע את המגרש כרכושו שלו. אף הזוג התובע הוא מניצולי התופת. אם כי בבית המשפט טוען הבעל, הרי אשתו היא ההוכחה, והבעל אומר: אשתי לא זיל, יביאו היריבים גם הם עדים שאינם כל כך זיל. וניכר בתובעים כי הם מאחלים לאשה זיל אתה גדול. אלא שביטחון מעידה האשה כדלקמן:

— הפלוגית זיל הגה בת אחות דודי הזקן מהעיריה הקטנה בפולין רובנו. ואין היא קרובה ליריבים התובעים, היות והם קרובי בעלה הראשון שנתגרשה ממנו בעודה צעירה על שלא מילא את חובות הבעל כראוי.

כמובן שהתובעים מרחבי העולם אינם מסתפקים בעדויות ה"זילי", אלא אוספים מכתבים המוכיחים את שייכות המגרש זול להם. אלה אומרים: פלוגית קרובותי, ואלה אומרים: לא, כי קרובתי היא!

האין זו הסרגדיה של שני קונילמל?

ידי קצין גרמני ועד עתה איני יודעת עליה דבר... ראיתי את מוסוליני בגד לוחם, ואף כשהושלך כנגלה בחוצות, ובעל החזיונה הזאת בה אתם יושבים, היה עתיד-נכסים עד שהרגוהו הפרטיזנים, ולא עזר לו כל כספו הרב. הוא היה אדם טוב, הייתי בשרותו שתיים עשרה שנה ושלושה וחצי חדשים. הוא התייחס אלי יפה, והיה מעניק מתנות לחגים לכל בני המשפחה. אני בכיתי מאד כשהרגוהו... — ואכן נתערפלו עיניה של האשה בדמעות. הוציאה ממחטת, קינתה את חוטמה והציצה סביבה כיצד משפיעים דבריה על המאזינים. החבראי האזינו לדבריה בסקרנות, שכן הרגישו שהעיקר עדיין לא נאמר, והיא רק מכשירה את הקרקע לעיקר. אסור גות ומחזות אימים כאלה העוברים על אדם עשויים למוטט את עצביו ולטרול דעתו; כנראה חזקה אני מאד שלא קרני כזאת... אך זה לא נורא כל כך, אפשר להבריא מכל מחלה. הגה היתה אצלנו בעיירה נערה שנשרפה עליה דעתה, ואחר כמה שנים שוב הבריאה וחזרה לקדמותה. יש בעולם כל מיני

מאת זאב כחל

רועה צאן צועד בעקבות ה... עדר. ואילו כדי שהם ילכו בעקבותיו הוא זקוק ל... לחלל ול... כלב.

בימים גדולים — ערגות גדולות.

עזרה למישהו גורמת לו לפעמים את... הנזק החמור ביותר.

הפורשים מהטבע אינם נמלטים מ... עונשו.

פרפרים לבנים בלילה מבקשים אף הם... שלל.

אל תבזה את הקוצים, כי לפעמים הם נותנים טעם לחיך.

יש שחנן מתהלך כאבל בין פרחים ועל מרבדים, ויש שהקוצים הם הם המגלים לך את סוד החיים ואושרם.

אנשים שנפגעו במוחם... יש כאלה הצועקים, מזיקים ומסוכנים לבריות... ישנם שקטים, היושבים בחדרים-חדרים דוממים במשך כל שעות היום, ואינם פוצים את פיהם, יש כאלה, המדמים את עצמם לאנשים גדולים... וישנם כאלה, שכך סתם נשתבשה מעט דעתם מצרות הזמן, ודעתם אינה מיושבת כל צרכה... לכן אני אומר לכם... אל לכם להתייאש, גם אתם תברואו, ותזכו להיות כאחד האדם...

הבחורים הציצו אחד בשני, תמהים על דבריה, מבלי להבין מה שחה לה קנה. והיא, המספרת, מאחר שגמרה חייכה אליהם בלבביות, ליקקה שפתיה, שידלה אותם, שישכבו לישון מוקדם, כאם המשדלת ליליה. כיוון שיצאה, הציצו איש בחברו וצחקו אדיר פרץ מגרונותיהם, צחק פרוץ של שמונה "צבירים" כבתיאחת, ואם תרצה, הרי קולות כאלו נשמעו לעיתים קרובות מבית חוליריות שעה שיושביהם צוהלים:

— היא חושבת אותנו ל"מגיזנין"... — קרא גידי השמן, כשהוא קציא בקושי את המלים מפיו מחמת הצחוק. — מישוה סידר אותנו "עד העצם"! — הכריז ראוביק הגבוה ורחב הגרם והבט בשולחן בכך ידו הכבירה עד שכמעט נתבקע.

(המשך בעמוד 12)

שעורה על יד הזקנה בחדר הבישול. היא נמנעה מלהיפגש עם ה"משוגעים"; כשנודמן לה לראות אחד מהם הולך וקרב, מיד היתה חומקת במהירות וני עלמה. לסוכנת הבית הזקנה היו ארבע בנות שהיו עובדות במקומות שונים בסביבה. משהיו מגיעות הביתה לעת ערב, היתה אחת מהן צועדת בראש לבחון אם אין אחד ה"מסורפים" משיח בגן, ומשהיתה רואה את הדרך פנויה לפניה, היתה רומת לאחיותיה, והן היו חומקות במהירות על בהונות הרגל, לים, מגיעות במרצת לביתן בירכתי החצר.

לימים נתבטל ה"זכס", והותר לצאת אל מחוץ לבנין. החליטו הבחורים לבקר בשכונת הבתים הסמוכה, שכן הגיע עתם השמועה שקרקס בא למקום. אם תרצה לומר לקרקס יצאו, הרי אינך אלא טועה, למעשה הלכו להכיר נע רות, ואין לכך מקום טוב מקרקס. כל שוכני הבית, שמונה במספר, עלו על הגיגים שקמו לירשותם, ונסעו במהירות למקום חנייתו של הקרקס. היתה בו גיחיות נודד, מכוניות שעשועים

לקט מימרות

יש אנשים, שאם אין בכוחם לעלות הם חייבים לרדת, אם נדחתה מנחת ידם הם מוכרחים לבנות לילות אבינים, אם הם לא נתקבלו בין הבונים הם מוכרחים להרוס ולהרעיל. תפקידם של אלה בחיים הוא לשים אבני-נגף ומכשולים לרגלי טובים וטהורים מהם.

אם כבר הכרת את רוב הדרכים המוליכות לביתך, נסה פעם אחת את השביל הבלתי מוכר והאפל; יש בו משום סיכון, אך בו מהלך לפעמים גם הגורל, והוא, אולי, יזמן לך שם את שבקשת למצוא לשוא בשום מקום אחר.

כדור שלג יכול להגיע למדמים עצור מים, אך במגע עם השמש הוא נתפך מיד ל... ביצה.

קטנות, ונדנדות. כשכאו הבחורים למ' קום פינו להם כולם דרך, ונהורו שלא לעמוד בד' אמותיהם. מפ' סוכנת-הבית הזקנה עברה השמועה על מציאות "מז' סד למטרופים" בבית הבודד, והחושבים הגיבו על כך, כשם שרגילים להגיב אנשים מן הישוב. החבראי לא הרגיש שו תחילה בהתרחקות הקהל מהם, אך משניסו לגשת לקבוצת נערות שעמדה בקרבת מקום, ביקשו הנערות את סלי-חתם ופרחו במהרה כל עוד נפשו בהן, כשראו שלא עולה בידם למשוך את לב הנערות, עלו במכוניות השעשועים, כיוון שראו זאת שאר הנוסעים על מג' רש השעשועים, מיד פינו את הרחבה, כשפניהם מוריקים מפחד.

כך נמשך הדבר, עד שערב אחד נתגלה כל "המוזימה" בעת ששוחחה עמהם הזקנה. לאחר ארוחת הערב, שעה שהבחורים נתלקטו באחד החדרים מי לקריאה ומי לשיחה בטלה, באה הזקנה וישבה בתוכם. לא האריכה בישיבתה והחלה מדברת:

— אני כיום כבת שישים — פתחה הזקנה — ורבות ראיתי בשנות חיי. ראיתי פעם כיצד הר גועש ומחרב ארץ וישוביה... ראיתי שתי מלחמות עולם, שבראשונה איבדתי את בעלי. שלו ילדתי שני בנים ושלוש בנות, ובמלחמה האחרונה נהרג בעלי השני ואחד מבני, ואחת מבנותי נחטפה על

ה"העפלה" הפכה לנחלת העבר. אם תשיח בה תראה כאילו אתה משקיע עצמך בסיפור היסטורי מן העבר הרחוק, אף כי רק שניים ומחצה לערך עברו מאז סיום אותה פרשה נהדרת. ה"העפלה" ודרכיה הביאו אותנו לארץ צוה אירופה השנונת, ובעיקר לצרפת ולאטליה. בדרום איטליה, בסביבות בארי, הוקם אחד ממרכזיה, ובה המ' תינה במחצית שנת 47 קבוצת בחורים מהפלים להתקנת ספינות להסעת מע' פילים ארצה.

בתי הקפה בבארי מלאים בטלנים, שכן עצלים הם בני הדרום. עמוס וחב' ריו לא שכנו בעיר עצמה, אלא בחוץ ליה נאה מחוץ לעיר, שהיתה שייכת לפנים לפאשיסט. כיוון שנכנסו בעלות הברית, עטו עליו הפרטיזנים וקטלוהו וביתו נעשה הפקר. היה זה בנין גדול בן קומותיים, שגדו אבן וברזל הקיפה אותו סביב, ושער-ברזל כבד, שסובב על צירים חלודים חוסם את פתחו. עם הפתחו היה משמיע קולות משונים הנשמעים למרחוק. בבית פנימה היו חדרים רבים מרווחים, ובהם מיטות ברזל בעלות פיתוחים נאים.

בקצה החצר בית-משרתים קטן, שה' מוקף גינת-פרחים נטושה. בחצר הבית עצים לרוב, שהעטו קדרות על הבית, והוסיפו גוון לאווירתו המיסתורית.

האחראי לחבורה המציא הסוואה מקורית להעלים את העובדה של ריכוז האנשים. ולא הרגישו בכך החבראי עד שלא החלה המשרתת האיטלקית הזקנה לזקחת אתם דברים. משרתת זו היתה כבת שישים, מנוסה בעבודות בית וגבונה למדי. כשהגיעו הבחורים למקום, סת לה בינייה האחראי, שהללו נתקבצו ממחנות ההשמדה באירופה, וגוטרפה עליהם דעתם במקצת בשל התלאות שנתנסו בהן. רחמיה של המ' שרת נכמרו על ה"מסכנים" והיא טיפ' לה בהם כאם מסורה. התנהגותם אף חיוקה בה את אמונתה בשגעונם. היתה זו תקופה חמורה של "זכס", ובינייה אסר עליהם לעזוב את שטח הבית, ול' הימנע עד כמה שאפשר מלהירות בחוץ. אותו זמן הגיעו לבארי כמה סוכני-בולשת בריטיים מהארץ, וזו היתה הסיבה לאמצעי ההירות המיוחדים. כלל זה נקוט בידי ה"צבר", שעה שהוא חסר מעשים, הוא מחטט מתחת לאדמה עד שמוצא דבר להיאחז בו, וא' פילו תהא זו הסחת ראשים הדדים, הר ציאו הבחורים את המקלות מן המי' טות האמריקניות שעמדו לרשותם, והיו לוחמים איש ברעהו לפי תורת הק' שאפ'... משסיימו היו מחליקים על המ' עקה הרבה של חדר המדרגות, וצוץ' קים בקולי קולות.

בבית היתה עוד צעירה איטלקית,

